

Mühendislik Prensipleri ve Etigi

Dr. Öğr. Üyesi Aslı Eyecioğlu Özmanlu

aozmanlu@bartin.edu.tr

Konular

A.Etik nedir- ne değildir?

B.Ahlak nedir?

C.Etik –Ahlak ilişkisi

D.Ahlak Felsefesi

E.Ahlak Felsefesi Metodolojisi

F.Ahlak Kuramları

G.Etik ve Profesyonellik ilişkisi

Etik ne değildir?

Etik olmak, kesinlikle insanın duygularının dinlemesi değildir.

- “Etik olmak”, kesinlikle insanın duygularının dinlemesi değildir. Aslında, duygular, çoğu zaman etik olmaktan saparlar.
- Örneğin; sevdiklerimizden tarafını tutmak, sevmediklerimize karşı adaletli olmamak, acıdiklarımızı affetmek, korktuklarımıza karşı çıkamamak vb.
- Etik dinle de ilgili değildir. Doğal olarak, dinler çoğu yüksek etik standartları savunurlar. Ancak, etik dinle sınırlandırılmış olsaydı, yalnızca dindar kimselere uygulanabilirdi. Üstelik, farklı dinden olanların etik standartlarının da farklı olması beklenirdi.

Etik ne değildir?

“Etik olmak”, yasalara uymakla da aynı Őey değildir

- Yasalar genellikle vatandaşların kabul ettiği etik standartları göz önünde bulundururlar. Ancak, yasalar da aynı duygularda olduğu gibi etik olandan sapabilir.
- Örneğin; ABD’de iç savaş öncesi esaretle ilgili yasalar, Güney Afrika Cumhuriyeti’ndeki ırk ayrımı (apartheid) yasaları vb.
- Unutulmamalıdır ki, yasalardaki etik standartlar, bir bakıma yasa yapıcıların etik değerlerine bağlıdır.

Etik ne değildir?

“Etik olmak”, toplumun kabul ettiğini yapmak da değildir.

- Etik olmak, toplumun kabul ettiğini yapmak da değildir. Herhangi bir toplumda, insanların çoğu etik olan standartları gerçekten de kabul etse bile, bir toplumdaki davranış standardı etik olmaktan sapabilir. Toplumun tümü etik açıdan bozulabilir.
- Örneğin; Nazi Almanyası, etik olarak bozulmuş bir topluma iyi bir örnektir.

Etik nedir?

- Etik yeni bir kavram değildir!
 - **Etik**, insanın toplum halinde yaşamaya başladığından bu yana insanlar arası ilişkilerin temelinde yer alan, tarihi ve toplumsal süreçte oluşan değerler bütünüdür.
- **Sözlüksel anlam:** Töre Bilimi (TDK)
- **Felsefi Anlamı:** Felsefenin bir konusu olup, ahlak kurallarını mantıklı ve sistematik şekilde yorumlamaya çalışır. Etiği, ahlak üzerinde yeniden düşünme olarak tanımlamak da mümkündür.

Ahlak nedir?

- **Ahlak**, dini, felsefi, kültürel ve toplumsal etkileşimler sonucu, bireylerin zihinlerine yer etmiş, iyiyi, kötüyü, doğruyu, yanlışını birbirinden ayırt etmeye yarayan değerler ve ilkelerdir.
- Toplumsal yaşam için geçerli kuralları oluşturur. Kişi bunun içine doğar ve tıpkı dili ve milliyeti gibi bununla yaşar.

Etik - Ahlak ilişkisi

- Etik kavramı yerine çoğu kez “ahlak” kavramı kullanılmaktadır.
- Etik sistemattiktir yani yazılı kuralları vardır.
- Ahlak (Moral) sistemattik değildir; daha çok empiriktir. Dolayısıyla; Ahlak için alışkanlık; etik içinse **Ahlaki teori veya ahlak felsefesi** denebilir.
- Etik ve ahlak birbirinden farklı anlamlar içerse de birbirine doğrudan bağılı kavramlardır.

Etik - Ahlak ilişkisi

Ahlak

Ahlak, davranışları “doğru-yanlış”, “iyi-kötü” diye yargılarken başvurduğumuz, zihnimize kazınmış kültürel değer ve ilkelerdir **(toplumsal)**

“Ahlakilik” davranış ve karakterin iyi ve doğru olmasını içerir **(geleneksel, kişisel)**.

Empirik

Etik

Etik, ilkelerin kararlara uygulanması, davranışlara dönüştürülmesidir **(evrensel)**.

“Etik olmak” üzerinde bilimsel olarak çalışılmış, genel kabul görmüş, ideal bir ilkeler sistemine uygunluktur **(bilimsel, mesleki)**.

Sistematik

Ahlak Felsefesi: Tanımlar

- **Deskriptif Önerme** : ne olduğu
- sosyoloji, psikoloji, antropoloji, politik bilimlerin konusu

- **Örnek:** bilgisayar kullanıcılarının %85'i yazılımların lisans anlaşmalarına uymuyor

- **Normatif Önerme:** ne olması gerektiği

- **Örnek:** bilgisayar kullanıcıları yazılımların lisans anlaşmalarına uymalı

Ahlak Kurallarının Oluşturulması

- **Ahlakın Temeli :** Din -Felsefe -Hukuk
- **Ahlak İlke ve Kuralları :** Değerlendirme İlkeleri, Davranış Kuralları
- **Ahlak Kurallarının Kaynağı :** Temel Değerler

Ahlak Sistemi Özellikleri

- **Açık:** herkes biliyor
- **Resmi değil:** zorlayıcı yetkili yok
- **Akılcı:** akıl yürüterek anlaşılabilir
- **Tarafsız:** bütün katılımcılar eşit

Felsefe Metodolojisi

Diyalektik → Diyalog ve Etik

- **Diyalektik:** Karşıtlıkları kullanarak gerçekleştirilen akıl yürütme.
 - bir tez ortaya koy,
 - ilkeyle açıkla
 - ilkeyi çeşitli durumlarda sına
 - tezini ve/veya ilkeyi uyarla
- Tez + Antitez = Sentez

Felsefe Metodolojisi

Ötanazi ?

- Ötanazi yanlıştır çünkü insan yaşamı kasıtlı olarak sona erdirilmemelidir
- Bilinçli ve çok acı , çekiyor
- Bilinçsiz ve beyin hasarı var
- genç- yaşlı
- “yaşam kalitesi”
- başka sorunlara uygulamada tutarlılık:

Savaş ?

İdam ?

Kürtaj ?

Altın Kural

“BAŞKALARI SANA NASIL DAVRANSIN
İSTİYORSAN SEN DE ONLARA ÖYLE DAVRAN”

Karşı örnek

- Ben bir yazılım geliştiriciyim.
- Başkalarının benim yazılımlarımı benim iznim olmadan çoğaltıp dağıtmaları benim için sorun değil.
- O halde ben de başkalarının yazılımlarını onların izni olmadan çoğaltıp dağıtabilirim.

Kuramlar

Faydacılık

- Bir davranış, etkilenecek olanların en büyük kısmını en mutlu edecek sonuçlara yol açacaksa ahlaken doğrudur.
- Sonuca dayalı

Örnek: Bir mağazaya giriyorum ve bir gömlek beğeniyorum.
Çalsam mı?

Hesap yap ve karar ver.

- Çkıyorum, başka bir mağazaya giriyorum ve bir kravat beğeniyorum.
- Çalsam mı? ...

Kuramlar

Deontoloji

- mutluluk için içgüdü yeterlidir
- oysa insanı hayvandan ayıran akıl yürütme yeteneğidir
- bu yetenek insana ahlaki bir ödev yükler
- ödeve dayalı

Kuramlar

Toplumsal Sözleşme Kuramı

- Ahlâkın, toplumun düzene sokulmasının öneminde hemfikir olduğumuz bir dizi kuralı içerdiğini söyler; yani ahlâk, toplumda diğer insanlarla birlikte yaşayabilmek için imzaladığımız sosyal bir anlaşmadır.

Kuramlar

Erdem Ahlakı

- iyi kişilik özellikleri edinme
- “şu durumda ne yapmalıyım” değil “nasıl bir insan olmalıyım”
- kişiliğe dayalı

Etik Ve Profesyonellik

- Henüz kesinleşmiş bir tanımı yok.

Profesyonellik ve profesyonelleşme sosyolojinin önemle ve ısrarla üzerinde durduğu temel konulardan olup; bu alanda yapılan kapsamlı çalışmalarla "**meslekler sosyolojisi**" adıyla bir alt disiplin oluşmuştur.

- Yasal iş yapmadığını bildiğiniz birine yazılım hizmeti sunar mısınız?

KAYNAKLAR

1. Turgut Uyar, *Bilişim Etiği Ders Notları*, Slideshare: <https://www.slideshare.net/uyar/presentations/2?order=latest>
2. Vedat Arslan, *Mühendislik Etiği Ders Notları*, Slaidelayer : <https://slideplayer.biz.tr/slide/3664545/>
3. Bülent Bolat, *Mühendislik Felsefesi ve Etik Ders Notları*, <http://www.yildiz.edu.tr/~bbolat/etik.pdf>
4. GENÇOĞLU, M.T., *Mühendislikte Etik, Elektrik Elektronik-Bilgisayar Mühendislikleri Eğitimi 3.Ulusal Sempozyumu*, 41-44, İSTANBUL 2006.
5. Mustafa Tokyay, *Mühendislik Etiği Ders Notları*, <https://mdk.anadolu.edu.tr/sites/mdk.anadolu.edu.tr/files/files/tokyay.pdf>
6. *Mühendislik Hataları- Örnek Olaylar*, https://computingcases.org/general_tools/teaching_with_cases/teaching_w_cases_intro.html
7. Hasan Gerçek (2012). *Mühendislikte Etik Ders Notları*.
8. Harris, C.E. vd. (2009). *Engineering Ethics: Concept and Cases*, Fourth Edition, Wadsworth, Cengage Learning.
9. Whitbeck, C. (2011). *Ethics In Engineering Practice And Research* Second Edition, Cambridge University Press.

Bu ders notları yukarıda belirtilen çoğunlukla yukarıda belirtilen kaynaklar kullanılarak ve diğer kaynaklardan (internet, kitap, makale vb.) esinlenerek derlenmiştir. Emeği geçen herkese teşekkür ederim.